

SOPHIA

12/2009

גיליון מספר 4

כתב עת של תלמידי המחלקות לפילוסופיה
באוניברסיטת בן-גוריון והאוניברסיטה העברית

פרסים שווים
למדור
הטריוויה

עמ' 10

המרצים בבן
גוריון בתמונות
מעוררות
מחשבה...

עמ' 2,11

ד"ר סרגי
עם תובנות
סמנטיות ואמא
פולנייה

עמ' 5

האם
הומוסקסואליות
גנטית?

עמ' 3

דבר העורכת

SOPHIA

12/2009

גליון מספר 4

השנה, בדומה לאשתקד, כתב העת "סופיה" יוצא לאור, מאת ולמען הסטודנטים והמרצים. בדומה לשנה שעברה, אנו שואפים לקדם ידיעות מדעיות ולעמוד על ההשלכות הפילוסופיות שלהן. גיליון זה כולל מאמר מעניין שמתמצת תגובת נגד לגישות הסמנטיות הרווחות, מאמר מרתק המנסה להסביר את ההומוסקסואליות בטבע ועוד נושאים מעניינים שעומדים על הפרק. הפעם, בשונה מאשתקד הגיליון הראשון יוצא ותקציב מחודש ועם זאת- בכוחות מחודשים. מידי פעם אני שומעת סטודנטים מעלים רעיונות פילוסופיים מקוריים, ואני קוראת לאותם סטודנטים לפתח את אותם רעיונות ולשלוח למערכת.

קריאה מהנה,

שרון דואק

ברצוני להוסיף הכרת תודה למחלקות לפילוסופיה באוניברסיטת בן גוריון ובאוניברסיטה העברית על התמיכה בעיתון זה, וכן לאגודת הסטודנטים על השימוש באמצעים הגרפיים לעיתון. במיוחד תודה לכל מי שגורם לכך שיהיה עיתון, ובכלל זה – דניאל אראל שהתמנה כמפיק העיתון לשנה הקרובה.

2 גלריה

3 גאווה משפחתית

5 עניין של סמנטיקה

10 טריוויה

11 גלריה

המערכת

עורכת: שרון דואק | הפקה: דניאל אראל | כותבים: ד"ר סרגיי סנדלר, נעם לויתן, דינה וולודרסקי

| תיווך אקדמי: ד"ר חגית בנבגי |

עיצוב ראשי וגרפיקה: ליטל ירון | תגובות לדוא"ל sophia_bgu@yahoo.com

ה- so called אג'נדות של צוות ההוראה באוניברסיטת בן גוריון

ד"ר יצחק (יאני) נבו
"סוקרטס צדק!"

ד"ר יקיר לוין, ראש המחלקה
אפילו הגשם לא מתעסק איתו...

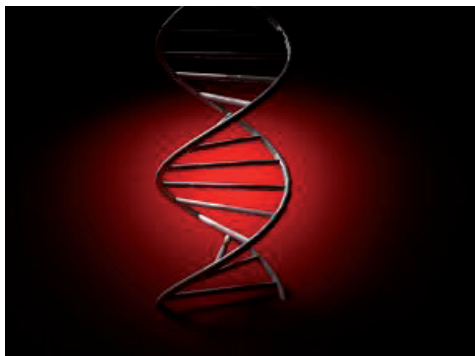
ד"ר מריוס כהן

"התחלת השימוש במלה "אני" הייתה צעד משמעותי בהתפתחות האנושית.
התחלת השימוש במלה "אנחנו" הייתה צעד עוד יותר משמעותי."

גאווה משפחתית

מאת: נעם לויטן ודינה וולוזרסקי

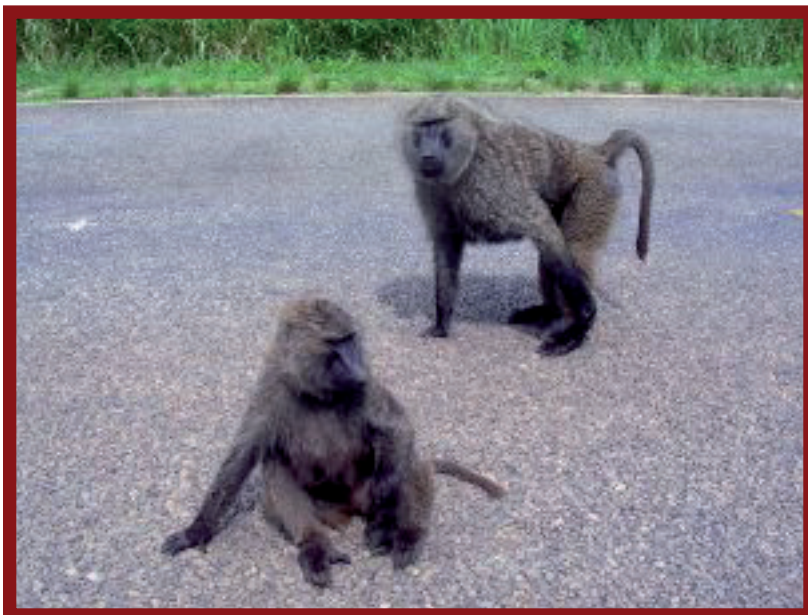

קשה להסביר את תכונת ההומוסקסואליות על פי תורת האבולוציה. ואולי לא?

אף שעדיין לא זוהו גנים הקשורים ישירות להומוסקסואליות בגברים, ממחקרים שונים עולה כי קיימים גורמים גנטיים המשפיעים על תכונה זו. ממחקרים בתאומים, למשל, התברר כי לתאומים זהים יש סיכוי גדול יותר להיות בעלי נטייה מינית זהה מאשר לתאומים לא-זהים, ממצא המצביע על השפעה גנטית על הנטייה המינית. מאחר שקיימות כאמור עדויות כי הגנטיקה משחקת תפקיד בקביעת הנטייה המינית, פיתחו קאמפריו צ'אני ועמיתיו מודלים אחדים שנועדו לאפיין את הגורמים הגנטיים – הגן או הגנים – המשפיעים על ההומוסקסואליות בגברים, תוך התייחסות לתכונות נוספות של ההומוסקסואליות גברית.

החוקרים החלו בפיתוח המודלים תוך התייחסות לכך שגברים ההומוסקסואלים אמנם מהווים רק אחוזים בודדים מהאוכלוסייה, אך אפשר למצוא במהלך כל ההיסטוריה האנושית, בכל מקום בעולם ובכל שכבות האוכלוסייה – מעצבי שיער, זמרים, לוחמי סיירת, כמרים ואחרים עשויים להיות ההומוסקסואלים. התכונה מעולם לא נעלמה כליל, וכן לא התפשטה באוכלוסיית האדם. נוסף על כך, כאשר בוחנים אילנות יוחסין של גברים ההומוסקסואלים, מוצאים שיש להם יותר קרובי משפחה ההומוסקסואלים מצד האם מאשר מצד האב. החוקרים התייחסו גם למחקרים אחדים, ובהם מחקר שנערך ב-2004 בראשות קאמפריו צ'אני, שעל פיהם לאמהות

על פי תיאוריית האבולוציה, פרט המתאים לסביבתו שורד ומעמיד צאצאים, וכך מעביר את הגנים שלו הלאה. לאור זאת, דומה שקשה להסביר תכונה כגון ההומוסקסואליות, המוכרת בקרב בעלי-חיים רבים – תמנונים, אווזים, איילים ועוד. כיצד ייתכן כי ההומוסקסואלים – שסביר כי יביאו לעולם פחות צאצאים, אם בכלל, ממקביליהם ההטרוסקסואלים – קיימים?

הרי צפוי כי תכונה המונעת העמדת צאצאים תיעלם מהאוכלוסייה במהלך הברירה הטבעית. במחקר שפורסם בכתב-העת המקוון PLoS ONE, הציעו אנדראה קאמפריו צ'אני ועמיתיו מאוניברסיטת פדובה שבאיטליה מודל שנועד לענות על שאלה זו.

של גברים הומוסקסואלים ולדודות שלהם מצד האם יש יותר ילדים, כלומר הן פוריות יותר, מאשר הדודות מצד האב ונשים שאינן קרובות משפחה של הומוסקסואלים.

מרבית המודלים שהציעו החוקרים לא ענו על כל הדרישות – במקצת המודלים הגן או הגנים המשפיעים על הומוסקסואליות התפשטו באוכלוסייה או נעלמו כליל, ובמודלים אחרים ריבוי ההומוסקסואלים בצד האם של המשפחה לא בא לידי ביטוי. המודל שתאם את הדרישות בצורה הטובה ביותר כלל שני גנים, שלפחות אחד מהם נמצא בכרומוזום X, כרומוזום שבגבר יש

"הגנים המשוערים סגברים את המשיכה לגברים הן של נשים והן של גברים הנושאים אותם. תכונה זו מקטינה את סיכוייהם של הגברים להעמיד צאצאים ולהעביר את הגנים שלהם לדור הבא. לעומת זאת, בנשים הסיכוי לכך גדל, ומאפשר לגנים כאלו לשרוד באוכלוסייה בשיעור נמוך אך יציב."

רק עותק אחד ממנו ומקורו באמו בלבד. גנים אלה, עלפי המודל, הגבירו את פוריות הנשים, אך הקטינו את פוריות הגברים הנושאים אותם. תופעה זו, שבה תכונה מגבירה את ההצלחה הרבייתית של זוויג אחד על חשבון הזוויג האחר, קרויה sexually antagonistic selection, והיא ידועה זה כבר בחרקים, בעופות וביונקים.

קאמפריו צ'אני ועמיתיו טוענים כי על פי תוצאות מחקרם, סביר כי הגנים המשוערים מגבירים את המשיכה לגברים הן של נשים והן של גברים הנושאים אותם. תכונה זו מקטינה את

סיכוייהם של הגברים להעמיד צאצאים ולהעביר את הגנים שלהם לדור הבא. לעומת זאת, בנשים הסיכוי לכך גדל, ומאפשר לגנים כאלו לשרוד באוכלוסייה בשיעור נמוך אך יציב.

מחקרם של קאמפריו צ'אני ועמיתיו מצביע על גורמים גנטיים המגדילים את הסיכוי של גבר הנושא אותם להיות הומוסקסואל, מבלי להתייחס להשפעה נוספת, הסביבתית, על הנטייה המינית – למשל, לסיכוי המוגבר של גבר להיות הומוסקסואל ככל שיש לו יותר אחים גדולים, שנולדו לפניו. עם זאת, המודל שנמצא במחקר מציג פתרון פשוט לשאלה כיצד קיימת הומוסקסואליות, וכן הסבר לכך

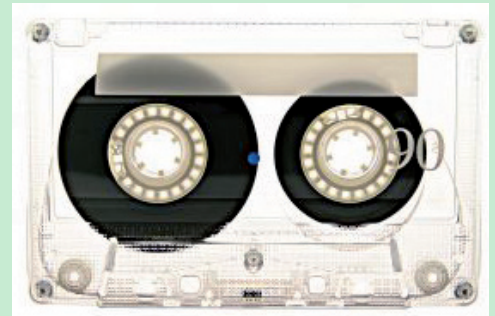
שהתכונה נפוצה יותר בשושלת האמהית של הגבר ההומוסקסואל. על פי המודל, הגנים להומוסקסואליות שרדו מאחר שהם מקנים יתרון לנשים הנושאות גנים אלה, ואחוז הגברים ההומוסקסואלים באוכלוסייה עשוי לשקף את אחוז הנשים הפוריות-יותר באוכלוסייה.

יש לזכור כי מחקר זה מציג מודל אפשרי לתופעה קיימת, אך אין הוא מוכיח שהומוסקסואליות היא גנטית. כדי לבחון את המודל יש לבדד ולזהות את הגנים המדוברים.

הערה: כתבה זו הינה דוגמה למודל מדעי שיש לעמוד על השלכותיו או להגיב לו (למשל על חוסר ההתייחסות ללסביות למשל) מי מכם מוזמן לעשות כן.

עניין של סמנטיקה

מאת: ד"ר סרגיי סנדלר, בוגר המחלקה לפילוסופיה, אוניברסיטת בן גוריון

- 1 ס': אנחנו נוכל לעזור במשהו?
- 2 ר': לא אבל צריך לשבת כי האוכל יתקרר קר היום.
- 3 ס': אוי! [צוחק] אם לא נאכל לא נגדל?
- 4 ר': בדיוק. מה שטוב שאני יושבת לבד.

חביבים במיוחד על העוסקים בפילוסופיה של הלשון. על פניו הדבר נראה מפתיע. הרי השיחה פנים אל פנים היא ללא ספק אופן השימוש הנפוץ ביותר בשפה, וגם הראשוני ביותר: כולנו לומדים את שפות אמנו אגב שיחה, ולומדים לשוחח הרבה לפני שאנו לומדים קרוא וכתוב. האין זה טבעי ומתבקש שפילוסופים של הלשון ירצו לבחון את תובנותיהם ואת התיאוריות שלהם למול דוגמאות אותנטיות כאלה של שימוש בשפה כמו שיש לפנינו כאן?

ובכן, הדבר המתבקש הזה אינו קורה, ולא במקרה אינו קורה. ארשה לעצמי הכללה גסה ואומר שבפילוסופיית הלשון האנליטית, ובפרט בתחום הפורח המכונה "סמנטיקה פורמאלית", מקובל לזהות את משמעות הדברים שאדם אומר (או יותר נכון – של המשפטים שהוא משמיע) עם "התוכן הסמנטי" שלהם, שנקבע באמצעות חיבור משמעויות המילים הנאמרות זו לזו בקשרים לוגיים התואמים את המבנה הדקדוקי של המשפט. ואם את התפיסה הדומיננטית הזאת של משמעות ניישם לחומרים מסוגה של השיחה הקצרה לעיל, לא נגיע רחוק.

לא בדיתי את חילופי הדברים הללו מלבי. זהו קטע משיחה אמתית, שהתקיימה לפני כמה שנים, שבה נטלתי חלק (נעים מאוד, אני ס') ושאותה הקלטתי. מה שהבאתי כאן הוא תעתיק מפושט מאוד של קטע מההקלטה. כרקע לדברים – השיחה התנהלה בביתה של ר', שהזמינה את ילדיה ובני-זוגם לארוחת שבת. השיחה הקצרה הזאת מתנהלת במטבח, כאשר האוכל הוגש זה-עתה לשולחן, אבל כל יתר האורחים נמצאים עדיין בחדר אחר.

ראוי גם לציין שבקטע השיחה הזה אין

שום דבר מיוחד או יוצא דופן. הוא נבחר פחות או יותר באקראי מתוך כמה שעות של שיחות דומות שהקלטתי. כל המתעניין יכול למצוא קורפוסים שלמים, בהיקף משמעותי למדי, של תעתיקי שיחה ברחבי האינטרנט, וליישם אליהם את מה שאני אעשה עם קטע השיחה הקצרצר הזה להלן.

חומרים מהסוג הזה, על אף זמינותם, אינם

"השיחה פנים אל פנים היא ללא ספק אופן השימוש הנפוץ ביותר בשפה. האין זה טבעי ומתבקש שפילוסופים של הלשון ירצו לבחון את תובנותיהם ואת התיאוריות שלהם למול דוגמאות אותנטיות של שימוש בשפה? ובכן, הדבר המתבקש הזה אינו קורה. ולא במקרה"

שהניתוח הסמנטי מספק, את מה שאנו אמורים לזהות כמשמעות הדברים שנאמרו, נגלה תוצאות שהן מוזרות יותר משהן מנהירות.

האומנם טוענת ר' בשורה 2 שהעובדה שהאוכל יתקרר היא הסיבה לכך שצריך לשבת? לא בדיוק. היא **מאיצה** ב-ס' לשבת (ועוד קודם לקרוא לאורחים האחרים לשולחן – מה שהניתוח הסמנטי מחמיץ לחלוטין) **בטרם** האוכל יתקרר. וכיצד להבין את דבריה של ר' בשורה 4? האומנם היא טוענת שטוב שהיא יושבת לבד (אגב, היא אמרה את הדברים בעודה עומדת על רגליה)? ואיזה מובן יש לתת כאן למילה "לבד"? האם היא חשה בדידות ביושבה? או אולי היא התכוונה לומר "רק אני יושבת", ולא דייקה בלשונה?

אם נאמין לניתוח הסמנטי, ס' ללא ספק טוען בשורה 3 את הטענה שלפיה, אם הוא ושאר האורחים לא יאכלו אזי הם לא יגדלו. אפשר אפילו להצרין את הטענה הזאת (למשל כך: $Gg \sim [Eg]$, כאשר האות g מייצגת את כלל האורחים, והפרדיקטים E ו-G מסמנים אכילה וגדילה בהתאמה. כמובן, ההצרנה כאן היא רק לצורך הדגמה). אלא שברור למדי ש-ס' לא באמת מדבר כאן על הקשר שבין אכילה לגדילה (ואגב, גדילה באיזה מובן – לגובה? לרוחב? במובן מטפורי כלשהו?), וגם ר', כאשר היא מאשרת את הדברים באמרה "בדיוק" בשורה 4, לא מאשרת בכך את הטענה שהוצרנה. **במקום להנהיר לנו את האינטואיציות שיש לנו ממילא לגבי משמעות הדברים, הניתוח הסמנטי בעיקר מתעלם מהן.**

כאן, ובשאר המקרים, ישנן כל מיני פרוצדורות מתחום הפרגמאטיקה שהומצאו כדי לגשר בין מה שהתיאוריה אומרת לנו על משמעות הדברים לבין מה שהדעת סובלת. היריעה קצרה, ולכן לא אוכל לפרט בנידון. אבל מי מבין הקוראים שמכיר, למשל, את שיטת האימפליקטורות של פול גרייס מוזמן לנסות ליישם אותה לכאן. בהצלחה. אני אגלה לכם, בינינו, שזה לא עובד, ושכלל שמתמקדים יותר בפרטים העדינים של מה שנאמר בשיחה, כך הניתוחים – הן הסמנטיים והן הפרגמאטיים – מתבררים כמדויקים פחות, ולעתים גם כמגוחכים יותר. ואם המדגם שהבאתי כאן לא מספיק מייצג לטעמכם – אדרבא, גשו לאינטרנט

משהו הסתבך כאן

סמנטיקה מנהירה או מתעלמת?

נתבונן, למשל, בשורה 2. המשפט הוא נקודת המוצא לכל ניתוח סמנטי. וכיצד מתחלקת שורה 2 למשפטים? אם לשפוט לפי האינטונציה שבה ר' דיברה, עלינו לראות בכל השורה משפט אחד, ללא חלוקה פנימית לפסוקיות, שהרי לא היה בקולה שום סימן מהסוג שנהוג לסמן בכתב באמצעות נקודה או פסיק עד לסוף השורה (ולכן גם לא מופיעים שם סימני פיסוק בתעתיק). אלא שלמשפט כזה בעליל אין מבנה דקדוקי מתקבל על הדעת. ובכן, כיצד עלינו לבחון את הדברים? האם כך: "לא. אבל צריך לשבת כי האוכל מתקרר. קר היום"? או אולי כך: "לא, אבל צריך לשבת, כי האוכל מתקרר: קר היום"? או כך: "לא. אבל צריך. לשבת. כי האוכל מתקרר. קר. היום"?

אם ממילא ברור לנו מה ר' רוצה להגיד כאן, לא נתקשה לבחור באפשרות המתאימה. מצד שני, במקרה כזה לא ברור מה מציע לנו כאן הניתוח הסמנטי עצמו. הרי לכאורה הניתוח הסמנטי אמור להוביל אותנו לגילוי משמעות הדברים שנאמרו, אבל כאן מסתבר שעלינו לדעת מראש מהי משמעות הדברים שנאמרו, כתנאי הכרחי לעריכת הניתוח הסמנטי.

אדרבא, אולי, בניגוד למה שמשמע מקריאת רבים מהספרים והמאמרים בתחום, אין זה כלל תפקידו של הניתוח הסמנטי להוביל אותנו לגילוי המשמעות. אולי הוא רק נועד להנהיר לנו את המשמעות שבאופן אינטואיטיבי אנחנו כבר יודעים. אולי. אבל אם נבחן את מה

המשך

תשובה מזוית אחרת

אם כך, הבה וננסה לגשת לקטע השיחה שלנו מזווית אחרת; הבה נתחיל את דרכנו לא מהמילים הנאמרות אלא דווקא מהאנשים שמשחקים תפקידים שונים בשיחה הזאת. ראשית אלה הם כמובן ר' ו-ס' עצמם, המשוחחים כאן זו עם זה. הם מנהלים את השיחה הזאת במצב מסוים (שתואר כבר לעיל), ומנסים להשיג מגוון של מטרות – להתחיל לאכול ארוחת צהריים, לבלות את הזמן בנעימים, לתחזק את מערכות היחסים בין בני המשפחה, ועוד. אם נקודת המוצא שלנו בבואנו לבחון את השיחה

ועיינו בכל אחד מן הקורפוסים של שיחות מוקלטות שכבר הזכרתי. תגלו שם את אותה התמונה: נדיר למצוא מקומות שכלפיהם ניתן ליישם את שיטות הניתוח המקובלות בהצלחה.

תירוצים תירוצים

עתה מתחיל שלב התירוצים, השלב שבו מסבירים לנו המומחים בתחום מדוע שיטותיהם אינן מצליחות להתמודד עם הנתונים, או מוטב – מדוע מלכתחילה אין לצפות שיצליחו בכך. אולי הנפוץ ביותר מבין התירוצים הללו, וגם אחד החביבים עליי אישית, הוא הטענה שיש להבחין הבחנה חדה בין משמעות המשפט שאדם

"לכאורה הניתוח הסמנטי אמור להוביל אותנו לגילוי משמעות הדברים שנאמרו. אבל כאן מסתבר שעלינו לדעת מראש מהי משמעות הדברים שנאמרו. כתנאי הכרחי לעריכת הניתוח הסמנטי!"

היא המשוחחים עצמם, ברור גם כיצד יש לחלק את השיחה ליחידות שיח רלוונטיות. החלוקה כאן תהיה לא למשפטים, אלא לתורות (או התבטאויות, במינוח של בחטין). התור מתחיל ומסתיים כאשר הדובר מתחלף. אבל ר' ו-ס' אינם הדמויות האנושיות היחידות שמשחקות תפקיד בשיחה הזאת. ישנן גם דמויות שנוכחות בתוך הדברים הנאמרים.

אני אתמקד כאן רק באחת מהן, הססגונית ביותר, וגם החשובה ביותר להבנת קטע השיחה. דמות זאת קורצת לנו מהביטויים "האוכל יתקרר", "אם לא נאכל לא נגדל" (שנבנה, כמובן, על משקל "אם לא תאכל לא תגדל") ו"יושבת לבד". זוהי דמותו של סטריאוטיפ חברתי המוכר לציבור הרחב בשם "האימא הפולנייה". בטרם אגש לשלב האחרון, שבו אנסה להראות מה כל הדמויות הללו עושות בשיחה הזו, עליי להוסיף לקלחת עוד סוג אחד של מעורבות של אנשים בשיחה.

משמיע לבין השימוש בו. כך, משמעות דבריו של ס' בשורה 3 היא אותה המשמעות שנתונה בהצגה שהבאתי לעיל, ואם במשפט זה נעשה כאן שימוש אחר לגמרי – הרי זו סוגיה משנית בחשיבותה, שאין בה עניין לעוסקים בסמנטיקה ובפילוסופיה של הלשון באופן כללי.

דומני שיש סיבות מתודולוגיות טובות להתייחס בחשדנות להבחנות מהסוג הזה. הרי מי שעושה בהן שימוש פוטר את עצמו מכל צורך להתמודד עם המציאות הנצפית של השפה וכופר בלגיטימיות של העמדת התיאוריות שלו למבחן אמפירי.

השוו זאת לאיש כנסייה במאה ה-17 שהיה אומר: "אומנם נכון שבאמצעות טלסקופ ניתן לראות ירחים המקיפים את צדק, אולם עלינו להקפיד ולהבחין בין גרמי השמים שקיימים באמת, לבין אלה שהם נצפים גרידא".

אמרתי זה עתה שדמות האימא הפולנייה גלומה בביטויים הנושאים את קולה. באופן כללי יותר ניתן לבחון את כל מה שנאמר בשיחה כמורכב מביטויים (בלשנים רבים משתמשים כאן במונחים "נוסחאות דיבור" או "קולוקאציות") שנושאים בחובם דמות אנוש, או מהלחמים של ביטויים כאלה. חלקם מזוהים עם אנשים ספציפיים או עם דמויות סטריאוטיפיות, כמו דמות האימא הפולנייה.

אחרים מזוהים עם פעולה מסוימת שאנשים עושים אלה כלפי אלה. כך, "בדיוק." (הנקודה מסמנת את האינטונציה שבה הביטוי

נהגה) הוא ביטוי שנועד לאשר או להסכים. התבנית "צריך ל..." קשורה לפעולה של להאיץ במישהו לעשות דבר-מה (ישנם גם ביטויים דומים שיש להם תפקיד שונה; "צריך לראות", למשל, דווקא נועד להשהות, ולא להאיץ). "אנחנו נוכל לעזור במשהו" הוא הלחם די מורכב, שלא אנתח

כאן, אבל בעיקרו הוא מורכב מביטויים, כגון "אפשר לעזור?", שתפקידם להציע עזרה (ולא סתם לשאול אם נוכל לעזור או לא). "לא, אבל" הוא גם כן ביטוי בעל פונקציה טיפוסית – בניסוח גס: לדחות את הדברים הקודמים, להרוויח קצת זמן ולהמשיך בהצעה אלטרנטיבית כלשהי.

כל ביטוי כזה מביא עמו לשיחה פוטנציאל מסוים של משמעות, שרק חלקו מתממש בהינתן המצב והקשר הדברים. הדוברים בשיחה משתמשים בפוטנציאלים אלה כדי לפעול זה כלפי זה ולהשיג את מטרותיהם. כל השפה, אם אנו מבינים אותה כמה שאנשים לומדים ונוטלים מדברי זולתם, ולא כאוצר מילים וכללי דקדוק מופשט, עשויה ביטויים-ביטויים, פעולות-

פעולות, דמויות-דמויות.

אסיים בניתוח (חלקי ולא מספיק מפורט, שוב, מקוצר היריעה) של אותו קטע שיחה שממנו התחלתי: בשורה 1 ס' מציע ל-ר' עזרה (בסידור השולחן – זו הפעולה ש-ר' עסקה בה עד אותו רגע). ר' משיבה באופן מורכב. ראשית, היא דוחה את הצעתו של ס' (מה שהנימוס מחייב לעשות כברירת מחדל), אך במקום זאת מאיצה בו לעשות את הדרוש על מנת להתחיל בארוחה ("צריך לשבת", כאשר "לשבת" בהקשר הנתון מתפרש כקיצור של "לשבת לאכול"). לבקשה זו שלה היא מוסיפה נימוק, כביכול, אלא שהנימוק ("האוכל יתקרר") נאמר בקולה של האימא הפולנייה. בין

בני המשפחה המדוברת דמות האימא הפולנייה היא מוקד לשיחות משועשות רבות, ו-ר' מציעה כאן אכן נושא לשיחה משועשעת כזו. מצד אחד ר' רוצה לבדל את עצמה במידה מסוימת מדמות האימא הפולנייה, שעל חשבונה היא מתבדחת, אך

מצד שני אינה רוצה להפוך את דבריה בתור הזה לפרודיה גמורה. לכן היא מוסיפה עוד את הביטוי "קר היום", שכאן קושר את מטרתה שלה (לקרוא לאורחים אל שולחן האוכל) עם מטרתה של האימא הפולנייה (שדואגת, כידוע, שילדיה יאכלו אוכל חם, וגם ילבשו סוודר). בספרות מדברים במצבים כאלה על סטיליזציה, סגנון.

ומה עושה ס' בתגובה לכך בשורה 3? הוא מגיב לקולה של האימא הפולנייה בביטוי אחר ששיך לאותה דמות, אך הפעם בשימוש פרודי בהחלט. ניתן לומר ש-ס' משחק כאן את חלקו במשחק התפקידים הקטן – הוא עתה מייצג את ילדיה של האימא הפולנייה, הלועגים לה (הכל ברוח טובה, כמובן; גם הוא אינו מזדהה עם

המשך

הרי היא גם עדיין רוצה להאיץ בו לקרוא לכל השאר לשולחן האוכל. כיצד היא עושה זאת? שוב תוך שילוב מתוחכם של קולה שלה עם קול האימא הפולנייה: בנימה אירונית, כביכול מרירה ("מה שטוב ש..."), היא אומרת את

דמות הילד הפולני ממש אלא משתמש בה ליצור במשותף עם ר' את אותה האווירה המשועשעת ששורה על קטע השיחה הזה). מה ש-ס' לא עושה, עדיין, הוא לקרוא לשאר האורחים לבוא לאכול.

"בין בני המשפחה המדוברת דמות האימא הפולנייה היא מוקד לשיחות משועשעות רבות. ו-ר' מציגה כאן זמן נוסף לשיחה משועשעת כזו. מצד אחד ר' רוצה לבדל את עצמה במידה מסוימת מדמות האימא הפולנייה, שעל חשבונה היא מתבדחת, אך מצד שני אינה רוצה להפוך את דבריה בתור הזה לפרודיה גמורה. לכן היא מוסיפה עוד את הביטוי "קר היום", שכאן קושר את מטרותה נלקרוא לאורחים אל שולחן האוכל) עם מטרתה של האימא הפולנייה (שדואגת, כידוע, שילדיה יאכלו אוכל חם, וגם ילבשו סוודר).

הביטוי "אני יושבת לבד". בביטוי זה נעשה כאן שימוש מתוחכם למדי, כשהוא מחזיק בתוכו לא רק שני קולות, אלא גם שני מצבים. מצד אחד, עולה לפנינו הדימוי של האימא הפולנייה, שילדיה זנחה לאנחות, והנה היא יושבת לבד (והמהדרין יוסיפו: בחושך). מצד שני עולה גם תמונה אחרת, אבסורדית, של ר', המארכת שיושבת לבדה לאכול, בעוד אורחיה המוזמנים עסוקים בדברים אחרים.

ס' מבין את הרמז וניגש לחדר הסמוך. בכך הוא מסיים את קטע השיחה בפעולה המעשית ש-ר' רצתה שיעשה (ואף מממש בעקיפין את הצעתו שלו לעזור ל-ר', לפחות במשהו). ובכך אני גם מסיים את ניתוח קטע השיחה ואת המאמר הקצר הזה כולו. אין ספק שכלפי רוב הדברים שכתבתי כאן ניתן להעלות התנגדויות, הסתייגויות ודברי ביקורת. טיפול רציני בכל הנושאים שעלו כאן ידרוש, ובעצם כבר דרש, ממני כתיבת חיבור בהיקף גדול בהרבה, וגם בו, אין ספק שלא לכל התהיות נמצא מענה. אבל אם בעמודים הקצרים האלה הצלחתי לשכנע את קוראיי שניתן לגשת לשפה גם קצת אחרת – עשיתי בכך את שלי.

ד"ר סרגי סנדלר

קודם לכן ציינתי שבשורה 2 ר' פועלת פעולה כפולה – מאיצה ב-ס' לקרוא לשאר האורחים לשולחן האוכל ותוך כדי כך מעלה את דמות האימא הפולנייה בנושא לשיחה. בשורה 3 ס' משקף בהבלטה אחת מהפעולות הללו (מגיב לדמות האימא הפולנייה) אך אינו מגיב ישירות לשנייה (אינו ניגש לקרוא לאחרים לשולחן האוכל). את תגובתה של ר' בשורה 4 יש להבין על רקע מצב עניינים זה. ראשית ר' משתמשת בביטוי "בדיוק". מה כאישור לדבריו של ס'. מה בדיוק היא מאשרת בכך? ובכן, שימו לב לאינטונציה העולה בסוף דבריו של ס' בשורה 3 (שמסומנת בתעתיק בסימן שאלה). כאן ניתן לדייק ולאפיין אותה כמסמנת ניחוש.

ס' כמו שואל בסוף דבריו אם אומנם הבין נכון את רוח הדברים הקודמים של ר', אם אומנם מופיעה דמות האימא הפולנייה בדבריה של ר' בכוונה תחילה. מה ש-ר' מאשרת הוא בדיוק זה: היא אומרת ל-ס' שהוא הבין אל נכונה את "רוח הדברים", זיהה אל נכונה את הקול הנוסף של האימא הפולנייה. אך

טריוויה

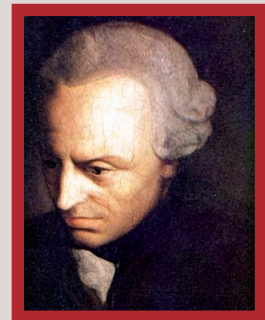
הרשו לי להקדים ולומר: **יש פרסים!!!**
אבל בשבילם תצטרכו לעבוד "קשה". לא רק דברים שאפשר לחפש בגוגל אלא גם תמונות של פילוסופים שאותם תצטרכו לזהות.

**והפרס? - שווה במיוחד:
2 ארוחות מלאות בלמון גראס + שתייה.**

מרצים לא יכולים להשתתף מטעמי הפליה מתקנת שאינה מוצדקת.

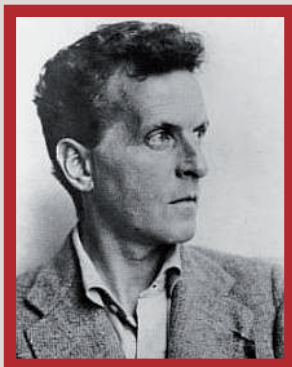
**את התשובות ניתן כמובן לשלוח למייל:
sofia_bgu@yahoo.com**

1. זהו את הפילוסוף שבתמונה

2. כיצד נקרא הזרם בפילוסופיה שלפיו אין אמת עיונית אלא רק זו המביאה למעשה?

5. זהו את הפילוסוף הרציני שבתמונה:

6. למי שייכת תורת המונאדות?

7. איזו גישה טוענת שקיים עיקרון או מהות בלתי משתנה, בלתי ניתן לחלוקה, שמסביר תופעות בטבע ואחראי להן?

3. איזה פילוסוף חשוב יסביר נפילה של תפוח מעץ כשאיפה של חומר-התפוח, להגיע לסביבת יסודו הטבעי?

4. איזה פילוסוף אמר "אינך יכול להיכנס לאותו נהר פעמיים".

בהצלחה!

גלריה

ה- so called אג'נדות של צוות ההוראה באוניברסיטת בן גוריון

עוזר הוראה תואר שני, גידי קולניק
 "אתה לא נפגע, אתה בוחר
 להיפגע" (ציטט מאיפשהו)

ד"ר שרון קרישק פוסט
 דוקטורנטית במחלקה
 "מה פשר החיים?
 זה הכל - שאלה
 פשוטה; ותכונה
 בה, שהיא מכתרת
 אותך בנקוף השנים.
 ההתגלות הגדולה
 לא באה מעולם.
 אפשר שההתגלות
 הגדולה אינה באה
 לעולם. תחתיה באים
 ניסים יומיומיים
 קטנים, הארות,
 גפרורים הניצתים
 במפתיע בחשיכה..."
 וירגיניה וולף

ד"ר צבי סולוב
 "Physics is the
 attempt at the
 conceptual
 construction of
 the real world
 and of its lawful
 structure. To
 be sure it must
 present exactly
 the empirical
 relations
 between those
 senses experiences to which we
 are open. But only in this way it is
 chained to them".
 אלברט איינשטיין

עוזר הוראה תואר שני
 אדם רובין - או בכינויו "היחף"
 "תאכל בשר תהיה מאושר"

בגליון הבא גלריית תמונות של צוות
 ההוראה באוניברסיטה העברית